

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280.א.(המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

לפני הרכב כבוד השופטים:

סארי ג'יוסי [אב"ד]

עפרה אטיאס

ניצן סילמן

עוזבון המנוחה א. ז"ל

בעניין

ב.
ע"י ב"כ עוה"ד י. ברזלי

המערער

נגד

1. ג.

המשיבים

2. ד.

3. ה.

4. ו.

5. ז.

6. ט.

ע"י ב"כ עוה"ד ז. בייטל

1

2

3

ערעור על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה בחיפה (כב' השופט בן ציון ברגר) מיום 8.1.2020

4

בתיק ת"ע 14-08-19924.

5

פסק-דין

6

7

8

השופטת ע' אטיאס:

9

10

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה בחיפה (כב' השופט בן ציון ברגר) מיום

11

8.1.2020 בת"ע 14-08-19924.

12

13

14

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 56280-02-20 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

רקע עובדתי והשתלשלות ההליך קמא:

- 1
2
3 .2. המערער והמשיבות 1-5 הם ילדיה של המנוחה א. ז"ל (להלן: "המנוחה") אשר ערכה את צוואתה
4 ביום 9.11.12 (להלן: "הצוואה") ונפטרה ביום 25.7.13. למנוחה בן נוסף, אשר צורף כתובע בהליך
5 קמא, אך לא צורף כצד להליך הערעור. בכתב הערעור המתקוק התווספו יורשיה של המשיבה 4,
6 (שנפטרה לאחר הגשת הערעור המקורי), כמשיבים 6-8. .... היה נוכח במעמד הדיון בערעור
7 שהתקיים לפנינו.
8
9 .3. **בסעיף 2 לצוואה**, ציוותה המנוחה את כל עיזבונה "ללא יוצא מן הכלל בין במטלטלין ובין
10 **במקרקעין** – בנכסי דלא נידי – חשבונות בכל בנק שהוא, חשבונות עו"ש, ניירות ערך ו/או
11 תוכניות חסכון מכל סוג ומין שהוא, קופות גמל, פוליסות ביטוח תכולת כספת וכל אשר יכלל
12 בעזבוני ללא יוצא מן הכלל, לשמונת ילדי היקרים בחלקים שווים...".
13
14 .4. **בסעיף 3 לצוואה** ציוותה המנוחה בנוגע לבית שבבעלותה בר' כי:
15
16 **"מבלי לגרוע במפורט בסעיף 2 לצוואתי, אני מצווה במיוחד כי כל חלקי**
17 **וזכויותי בחלקה הידועה כחלקה מס... בגוש .... והנמצאת ברח' ... ב- ר',**
18 **להלן: "הבית" ו/או "החלקה" יועברו לאחר שאלך לעולמי לבני ב'.**
19
20 בתמורה יהיה על בני ב' לפצות את כל אחת מאחיותי (בנותי) בסך של
21 72,000 ₪ כך שכל שנה תקבל אחת מהבנות סך של 72,000 ₪, עד שכל בנותי
22 יקבלו את מלוא הסכום המגיע להן במהלך 6 שנים מיום קיום צוואתי זו.
23
24 סדר חלוקת הכספים לבנותי יהיה על-פי גילן, כך שהבכורה תקבל את כספה
25 ראשונה ואחריה לפי סדר לידתן, תקבל כל אחת מהבנות את חלקה".
26
27 .5. **בסעיף 4 לצוואה** קבעה המנוחה הסדר דומה בנוגע לדירה בל', לפיו:
28
29 **"מבלי לגרוע במפורט בסעיף 2 לצוואתי, אני מצווה במיוחד כי כל חלקי**
30 **וזכויותי בדירה ברח' ... ב- ל', הידועה כחלקה מס.... בגוש ...., להלן**
31 **"הדירה" יועברו לאחר שאלך לעולמי לבני ב'...**
32
33 על מנת להעביר דירה זו על שמו יהיה על בני ב' לתת לכל אחת מששת
34 אחיותי סך של 150,000 (מאה וחמישים אלף ₪) לכל אחת מהן וזאת בתוך
35 24 חודש מיום קיום צוואתי זו".
36
37 .6. המערער הגיש לרשמת לענייני ירושה בחיפה, בקשה לקיום צוואת המנוחה. לאחר שהגישה
38 המשיבה 1 (להלן: "ג'") התנגדות לבקשה לצו קיום הצוואה, הועבר התיק לבית המשפט קמא.
39 המשיבות 2-3 הצטרפו להתנגדות, ויתר האחים צורפו גם כן כצד להליך.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

- 1
- 2 7. בית המשפט קמא מינה את ד"ר אדם דרנל כמומחה מטעמו בתחום הפסיכיאטרי לצורך הגשת
- 3 חוות דעת בשאלת כשירותה של המנוחה לערוך את הצוואה. אולם, המומחה הודיע לבית המשפט
- 4 קמא, בחלוף כשנה ממועד המינוי, כי "עם החומר הרפואי שקיבלתי אני לא יכול לכתוב חוות
- 5 דעת שאני יכול להגן עליה בצורה סבירה". בית המשפט קמא החליט שלא למנות מומחה חלופי
- 6 בשים לב לשלב המתקדם של הדיון והראיות שכבר הוגשו ונשמעו, אך קבע שכל צד יהיה רשאי
- 7 להתייחס לכך בסיכומיו.
- 8
- 9 8. המשיבות טענו לפני בית המשפט קמא טענות מטענות שונות, ביחס למצבה הרפואי והקוגניטיבי
- 10 של האם, בעת עריכת הצוואה, ביחס למעורבות המערער בעריכת הצוואה, ועוד. הטענה
- 11 הרלוונטית לערעור שלפנינו, היא טענת המשיבות לפני בית המשפט קמא לפיה, קיימת סתירה
- 12 מהותית בין סעיף 2 לצוואה לסעיפים 3-4 לצוואה, ולכן מדובר בצוואה שאינה ניתנת לביצוע שיש
- 13 לבטלה לחלוטין, ולחלופין, לבטל את סעיפים 3-4 לצוואה.
- 14
- 15 9. המערער דחה את טענות המשיבות ביחס למצבה הקוגניטיבי של המנוחה בעת עריכת הצוואה,
- 16 כמו גם את טענותיהן בדבר מעורבות המערער בעריכת הצוואה. המערער חלק על טענת המשיבות
- 17 לפיה, יש סתירה בין סעיפי הצוואה. לטענתו, המנוחה קבעה בסעיף 2 לצוואה כי כל רכושה
- 18 יתחלק בין שמונת ילדיה, למעט הרכוש המופיע בסעיפים 3-4 לצוואה, דהיינו: שבעוד שסעיף 2
- 19 לצוואה הוא סעיף כללי, הרי שסעיפים 3-4 לצוואה הם ספציפיים. יתר על כן, גם בסעיפים 5-6
- 20 לצוואה חוזרת המנוחה על כך שרכושה יתחלק שווה בין ילדיה, למעט הרכוש הקבוע
- 21 בסעיפים 3-4 לצוואה.
- 22
- 23 10. בית המשפט קמא בפסק דינו דחה את טענות המשיבות בדבר אי כשירות המנוחה במועד עריכת
- 24 הצוואה ובדבר השפעה בלתי הוגנת של המערער. באשר ליחס שבין סעיף 2 לצוואה לסעיפים 3-4
- 25 לצוואה, פירש בית המשפט קמא את סעיפים 3-4 כסעיפים ספציפיים הקובעים מנגנון חלוקה
- 26 שאינו סותר בהכרח את החלוקה השוויונית של עיזבון המנוחה לשמונת ילדיה, כפי שנקבעה
- 27 בסעיף 2 שהוא סעיף כללי. בית המשפט קמא ציין כי במקרה הנדון, השתמש עורך הצוואה
- 28 במילים: "מבלי לגרוע במפורט בסעיף 2 לצוואה", כאשר פרשנות המילים "מבלי לגרוע" הינה
- 29 'מבלי להחסיר או להפחית'. מילים אלו נוסחו במסגרת ההוראות הספציפיות שבסעיפים 3 ו-4,
- 30 והן מתייחסות לסעיף 2, הוא הסעיף הכללי, כלומר: בדרך זו הותיר עורך הצוואה את סעיף 2
- 31 בתוקפו למרות הסעיף הספציפי שכן ביקש שלא לגרוע מסעיף 2. המשמעות אפוא, לפי בית
- 32 המשפט קמא, שסעיף 2 סותר את סעיפים 3 ו-4 רק מהסיבה של שימוש במילת יחס שגוייה בין
- 33 הסעיף הכללי לסעיפים הספציפיים.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 56280-02-20 א.(המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

1

2 11. בית המשפט קמא קבע כי הוראות הצוואה מלמדות שהמנוחה ביקשה לערוך חלוקה לא שוויונית
3 ביחס לשני נכסים, האחד לגבי בית המגורים בר', והשני לגבי הדירה ברחוב ק' ב-ל'. תוצאה זו
4 עולה בקנה אחד עם רצון המנוחה, הן מלשון הצוואה אשר ממנה ניתן ללמוד כי היא מפרטת
5 מנגנון חלוקה דווקני המעיד שסעיפים 3-4 הם סעיפים שהמנוחה נתנה דעתה ביחס אליהם
6 והשקיעה מחשבה באשר לאופן החלוקה, והן לאור הנסיבות החיצוניות של עריכת הצוואה, כפי
7 שהן עולות הן מעדות שכנתה של המנוחה, והן מעדות עו"ד צ'י שערך את הצוואה, אשר מדבריהם
8 עלה בבירור רצון של המנוחה שלא לערוך חלוקה שוויונית של כל הרכוש, אלא להחריג את נכסי
9 המקרקעין מכלל הרכוש.

10

11 12. באשר ליחס שבין סעיף 2 לסעיף 4 (בעניין הדירה ב-ל'), ולאור אומד דעת המנוחה גם מהנסיבות
12 החיצוניות של עריכת הצוואה, קבע בית המשפט קמא כדלקמן:

13

14 "מה אפוא הדרך הראויה ליישב את היחס שבין סעיף 2 לצוואה לסעיפים 3
15 ו-4 ?

16

17 שוכנעתי ממכלול הנסיבות שהמנוחה בקשה לצוות מחצית מערך הבית בל'
18 לבנותיה ואת המחצית הנותרת למבקש. חלוקת הכספים שפורטה בצוואה
19 שקפה תוצאה זו נכון למועד עריכת הצוואה. ולכן, אני קובע שביחס בין
20 סעיף 2 לסעיף 4 לצוואה, הדירה ברחוב ק' בל' מוחרגת ממסת הנכסים
21 בעיזבון ותחולק לפי אומד דעתה המקורי של המנוחה קרי: המבקש זכאי
22 למחצית שווי הדירה ואילו המשיבות למחצית האחרת בחלקים שווים
23 ביניהם".

24

25 13. בהתייחס ליחס שבין סעיף 2 לצוואה לסעיף 3 לצוואה, העוסק בדירה ב-ר', קבע בית המשפט
26 קמא כי:

27

28 "אשר ליחס שבין סעיף 2 לסעיף 3 המתייחס לבית בר', ולטענת המשיבות
29 לפיה צ' הודר מהצוואה, לא כך הדבר. בסעיף 2 לצוואה מורישה המנוחה
30 כאמור את כל רכושה ל-8 ילדיה, לרבות לצ'. צ' לא נכלל רק בסעיפים 3+4
31 לצוואה המתייחסים לבתים בר' ובל'. מעבר לכך, צ' עצמו העיד כי ביקש
32 מהמנוחה שרכוש לא יירשם על שמו, כיוון שהיה מסוכסך עם אשתו אותה
33 עת והיה סיכוי שיתגרשו ויצטרכו לחלק את הרכוש ביניהם. (פרוטוקול דיון
34 מיום 28.9.17, עמ' 94, ש' 22-24) המבקש תמך בטענתו של צ' בעניין זה
35 (פרוטוקול דיון מיום 19.6.17, עמ' 48, ש' 32-36) צ' והמבקש טענו כי קיים
36 סיכום ביניהם לפיו הבית בר' יירשם בצורה "פיקטיבית" על המבקש, אך
37 בפועל יועבר לצ'. אף נאווה הודתה במסגרת עדותה כי מבקש פנה אליה
38 במסגרת המו"מ לצורך חתימת הסכם הפשרה והציע להחזיר למבקשות את
39 הבית ב-ק' בתמורה לכך שיוותרו לצ' על הבית בר'. (פרוטוקול דיון מיום
40 4.5.17, עמ' 19, ש' 32-34) מכאן, שאף המשיבות ידעו שצ' לא הודר בפועל
41 מצוואת המנוחה וטענתן בעניין זה נדחתה.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

1 לאור זאת, אני סבור שיש להותיר את היחס בין סעיף 2 לסעיף 3 בצוואה
2 באופן שביתה של המנוחה ברי' מוחרג ממסת עיזבון המנוחה והוא יחולק
3 באופן בו המנוחה קבעה בצוואה.
4 יחד עם זאת אני סבור שיש לפרש את רצון המנוחה לחלוקה שוויונית בין
5 בנותיה דהיינו שכל אחת תקבל 72,000 ₪ כך שכל תשלום יישא הפרשי
6 הצמדה בתוספת ריבית כחוק ואסביר טעם זה. המנוחה ציוותה לכל אחת
7 מבנותיה סכום זה של 72,000 ₪ כפיצוי על העברת הבית ברי' למבקש אולם,
8 מנגנון התשלום לאורך 6 שנים (הבכורה תקבל את חלקה מיד והצעירה
9 ביותר בחלוף 6 שנים) מנגנון זה יוצר חלוקה לא שוויונית באשר ערך הכסף
10 משתנה לאורך השנים ולכן כדי לשמור על ערך הכסף באופן שישמר השוויון
11 בין האחיות יש להוסיף הפרשי הצמדה וריבית כחוק".
12
13

טענות הצדדים בערעור שלפנינו:

14. המערער טען בכתב הערעור המתוקן את הטענות הבאות:

- 17 א. בית המשפט קמא שגה בהגיעו לתוצאה בלתי סבירה בנסיבות העניין על אף שדחה את כל
18 טענות המשיבות.
- 19 ב. בית המשפט קמא שגה בקובעו כי קיימת סתירה בין סעיפי הצוואה. סעיפים 3-4 הספציפיים
20 אינם סותרים את סעיף 2 הכללי. השימוש במילים "מבלי לפגוע בסעיף 2 לצוואתי, אני מצווה
21 במיוחד" בסעיפים 3-4 לצוואה, מבדיל את הנכסים המפורטים בסעיפים 3-4 מכלל נכסי
22 המנוחה המנויים בסעיף 2, כאשר רק את הנכסים שבסעיפים 3-4 ייחדה המנוחה למערער.
- 23 ג. שגה בית המשפט קמא כאשר לא הסתפק בדיון בפרשנות אומד דעת המצווה כפי
24 שמשמעת מתוך הוראות הצוואה לפי סעיף 54 לחוק הירושה, ובקביעה כי סעיפי הצוואה
25 יכולים לדור זה עם זה, ופנה לנסיבות חיצוניות לצוואה על מנת לבדוק מהי החלוקה הלא
26 שוויונית. אולם, מהעדויות עולה שהמנוחה למעשה ציוותה למשיבות סכומי כסף השווים
27 למחצית ערך הנכסים נכון למועד עריכת הצוואה. מסקנה זו עולה בקנה אחד גם עם נוסח
28 הצוואה שכן לו רצתה המנוחה לחלק הנכסים בחלקים שווים בין המערער למשיבות, הרי
29 שהייתה רושמת זאת במפורש, ולא נוקבת בסכומים המשקפים את מחצית שווי הנכסים.
- 30 ד. תוצאת פסק הדין קמא כי המשיבות תירשמנה כיום כבעלות הזכויות במחצית הדירה בל',
31 אינה מתיישבת עם מסקנת בית המשפט קמא לפיה, אומד דעת המצווה ליתן למשיבות את
32 חלקן בדירה בל' בהתאם לשוויה במועד עריכת הצוואה.
- 33 ה. לפיכך, יש לקבל הערעור ולהורות כי חלקן של המשיבות בדירה בל', יתחלק בין הצדדים
34 בהתאם לסעיף 4 לצוואה.

15. המשיבה 1, ג', טענה בעיקרי הטיעון את הטענות הבאות:

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

- 1 א. יש לדחות את הערעור שכן קבלת הערעור תביא לביטול פסק הדין במלואו, לרבות קביעות
2 בית המשפט קמא שהיוו את הבסיס לפסק הדין, ובהן הקביעות בדבר כשרותה המשפטית של
3 המנוחה, עצמאותה, רצונה החופשי ואומד דעתה, ומעורבות הצדדים. כמו כן, תביא קבלת
4 הערעור לביטול מלוא הצוואה או לביטול הסעיפים הספציפיים בצוואה שהם סותרים ואינם
5 מתיישבים ביניהם. לפיכך, אין צדק והגיון בקבלת הערעור.
- 6 ב. ככל שיתקבל הערעור, על בית משפט זה להשתמש בסמכותו לפי סעיף 38 לחוק הירושה,
7 לפרש את הצוואה בעצמו לפי אומד דעת המנוחה, בהתאם לסעיף 2 לצוואה, ולהורות על
8 ביטולם של סעיפים 3-4 לצוואה הסותרים את עקרון השוויון שבסעיף 2 לצוואה. בניסוח
9 סעיפים 3-4 לצוואה יש בעייתיות וחוסר הגיון אינהרנטי שכן נאמר בהם במפורש שאינם
10 מבטלים את סעיף 2 לצוואה, ומנגד, מפרטים מיד לאחר מכן העברה בלתי שוויונית של נכסי
11 הנדל"ן שברשות המנוחה, לידי המערער בלבד, בתמורה לפיצוי כספי שישלם המערער בעצמו
12 למשיבות, ולכן המנוחה למעשה מקפחת את האחים.
- 13 ג. לחלופין, ככל שיתקבל הערעור, שומה על בית משפט זה גם להתייחס לאלמנט ההטעיה
14 הקיים בניסוח הצוואה באופן דו-משמעי על ידי המערער, תוך ניצול מצבה הנפשי והמנטאלי
15 של המנוחה ואמונה המלא בילדיה כך שהוטעתה להאמין כי היא למעשה חותמת על צוואה
16 שתחלק את כל עזבונו באופן שוויוני בין ילדיה. בית המשפט קמא דחה את אלמנט ההטעיה
17 כחלק מפרשנותו הסלחנית להתנהלות המערער ובא-כוחו. זאת, חרף ראיות שהוצגו לפני בית
18 המשפט קמא בדבר אי כשירותה של המנוחה, תלות כלכלית מוחלטת של המנוחה במערער,
19 השפעה בלתי הוגנת של המערער על המנוחה, ומעורבות בוטה של המערער ובא-כוחו בעריכת
20 הצוואה.

מהלך הדיון לפנינו:

- 21
22
23
24 16. בדיון שהתקיים לפני ההרכב ביום 14.9.20, ניתנו הוראות להגשת כתב ערעור מתוקן, כאמור,
25 בעקבות פטירתה של המשיבה 4 המנוחה.
- 26
27 17. ביום 27.12.20 נעתר אב"ד, כב' השופט ג'יוסי, לבקשת המערער להורות על הפקדת הסכומים
28 שצוינו על ידי המנוחה בצוואתה, שלטענת המערער, אינם שניים במחלוקת, המסתכמים בסך של
29 1,332,000 ₪, בקופת בית המשפט, וזאת עד למתן פסק דין סופי בערעור. כב' השופט ג'יוסי ציין כי
30 אין בהחלטתו כדי הבעת עמדה של ההרכב ביחס לטענות השונות של הצדדים.
- 31

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 56280-02-20 א.(המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

18. ביום 10.3.21 הודיע ב"כ המערער על הסתלקות המערער מחלקו בדירה בר' שבה מתגורר אחיו, צ'. לפיכך, טען ב"כ המערער כי המערער אינו מחויב לשלם למשיבות את הסכומים המפורטים בצוואה והנוגעים לבית בר', כאשר בסכומים אלו יחויב צ'.

19. בדיון שהתקיים ביום 5.7.21, לאחר הגשת כתב הערעור המתוקן, ולאחר ששמענו את טענות הצדדים, ניתנה להם ארכה להגשת הודעה משותפת על הסכמה דיונית או אחרת. אולם, משהודיענו המערער כי לא עלה בידי הצדדים להגיע להסכמות, בשלה העת למתן פסק דין.

דיון והכרעה:

20. לאחר שבחנתי את מכלול החומר שהונח לפנינו, ובכלל זה, פסק דינו של בית המשפט קמא, עיקרי הטיעון מטעם הצדדים, וטיעוני ב"כ הצדדים לפנינו, שוכנעתי כי שגה בית המשפט קמא בפרשנותו לסעיף 4 לצוואה, עת הורה כי המערער זכאי למחצית הדירה בל', בעוד האחיות ו/או חליפיהם זכאים למחצית הנותרת, בחלקים שווים ביניהן. כפי שאראה להלן, פרשנות זו אינה עולה בקנה אחד, לא עם הפרשנות הדו-שלבית, שנקבעה בהלכת **שרש נ' גלילי** [ע"א 239/89 **שרש נ' גלילי**, פ"ד מו(1) 861 (1992)], ביחס להוראת סעיף 54(א) לחוק הירושה, התשכ"ה-1965, ולא עם הפרשנות החד-שלבית שאימץ הנשיא (בדימוס) ברק בהלכת **טלמציו** [ע"א 1900/96 **טלמציו נ' האפורטופוס הכללי**, פ"ד נג(2) 817 (1999)].

21. אציע לחבריי לפרש את סעיף 4 לצוואה באופן שהאחיות או חליפיהם זכאים לתשלומי האיזון שנקבעו בסעיף 4 לצוואה (150,000 ₪ לכל אחות), כך שיתווספו להם הפרשי הצמדה וריבית כחוק ממועד עריכת הצוואה ועד מועד התשלום בפועל.

פרשנות צוואה: המסגרת הנורמטיבית:

22. בחוק הירושה, התשכ"ה-1965 (להלן: "**חוק הירושה**"), עובר כחוט השני היסוד של קיום רצון המת, כמצוות חז"ל: "מצווה לקיים את דברי המת" [ע"א 869/75 **בריל נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד לב(1) 98 (1977)].

23. סעיף 54(א) לחוק הירושה קובע כי: "מפרשים צוואה לפי אומד דעתו של המצווה, כפי שהיא משתמעת מתוך הצוואה, ובמידה שאינה משתמעת מתוכה, כפי שהיא משתמעת מתוך הנסיבות".

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

1

2 24. בהלכת שרש נ' גילילי [ע"א 239/89 שרש נ' גילילי, פ"ד מו(1) 861, 866 (1992)] נקבעה להלכה
3 בפסיקת בית המשפט העליון, גישת הפרשנות הדו-שלבית ביחס ליישום הוראת סעיף 54(א) לחוק
4 הירושה:

5

6 "הסעיף מבחין בין שתי בחינות פרשניות ואף מדרג בינותן: הבחינה
7 הראשונה היא 'פנימית' באשר מטרתה לאמוד את דעתו של המצווה יכפי
8 שהיא משתמעת מתוך הצוואה'. הבחינה השנייה היא 'חיצונית' בהיותה
9 נזקקת לנסיבות שאין לעמוד עליהם מתוך הצוואה. ההיזקקות לנסיבות
10 חיצוניות כמקור אפשרי לאומד דעתו של המצווה אינה מותרת אלא במקרים
11 בהם אין לאמוד את דעת המצווה מתוך הצוואה" (ההדגשה אינה במקור,
12 ע"א).

13

14

15 25. ברם, כפי שהבהיר כב' השופט הנדל בבע"מ 8300/11 פלוני נ' פלוני, בפסקה 4 להחלטה (2.8.2012)
16 (להלן: "בע"מ 8300/11"):

17

18 "יסודותיה של השיטה הדו-שלבית התערערו במידת מה בעניין טלמצינו
19 (ע"א 1900/96 טלמצינו נ' האפוטרופוס הכללי, פ"ד נג(2) 817 (1999)). הנשיא
20 (כתוארו אז) א' ברק הבחין שם בין פרשנות במובן הצר לבין פרשנות במובן
21 הרחב. פרשנות במובן הצר נתלית בלשון הצוואה כעוגן הכרחי, וגבולה הוא
22 כגבול לשונה של הצוואה. בד בבד, **הדין הישראלי מכיר בכך שבמצבים**
23 **מסוימים יש לנקוט פרשנות במובן הרחב. פרשנות כזו מאפשרת להגשים**
24 **את אומד דעת המצווה מעבר למה שלשון הצוואה יכולה לשאת.** וכך הוא
25 היחס בין שני סוגי הפרשנות, על פי האמור בעניין טלמצינו (מפי הנשיא
26 ברק):

27

28 אין ליתן, בדרך פרשנית, ללשון הצוואה משמעות המגשימה
29 את אומד דעת המצווה אך שאינה ניתנת לעיגון במובנה הלשוני
30 של הצוואה. עם זאת, הדין מכיר בדוקטרינות מספר (המהוות
31 חלק מהפרשנות במובנה הרחב) המאפשרות לשופט להגשים
32 את אומד דעת המצווה, וזאת מעבר למובן שאותו לשון
33 הצוואה יכולה לשאת. ודוק: אין מצויה גישה כללית שלפיה
34 השופט רשאי, בכל מקרה, להגשים את אומד דעת המצווה,
35 תהא לשון הצוואה אשר תהיה. נהפוך הוא: נקודת המוצא
36 העקרונית הינה, שניתן להגשים את אומד דעת המצווה רק
37 אם לשון הצוואה... יכולה לשאת זאת. עם זאת, קיימים
38 מצבים מיוחדים, אשר מאפשרים לשופט להגשים את אומד
39 דעת המצווה, וזאת אף מעבר ללשונה של הצוואה. מצבים אלה
40 מחייבים זהירות רבה. על השופט להשתכנע כי זהו אכן רצונו
41 של המצווה" (ההדגשה אינה במקור, ע"א)

42

43

44 26. דהיינו: לפי שיטתו של הנשיא (בדימוס) ברק בעניין טלמצינו, תחילה יש לנקוט בפרשנות במובן
45 הצר שנצמדת ללשון הצוואה. רק לאחר מכן יש לבחון אם חל אחד מן ה"מצבים המיוחדים" אשר

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

1 יצדיק הפעלה של פרשנות במובן הרחב והתחקות אחר אומד דעתו של המצווה גם מחוץ ללשון
 2 הצוואה. ה"מצבים המיוחדים", בהם תופעל הפרשנות הרחבה, הם ארבעה: תיקון טעות ([סעיפים](#)
 3 [30](#) ו-[32 לחוק הירושה](#)), השלמת חסר, ביצוע בקירוב או ביצוע בתחליף (ואולם, אין מדובר ברשימה
 4 סגורה). באותם מצבים חריגים סבר הנשיא (בדימוס) ברק כי אין תחולה לשיטת הפרשנות הדו-
 5 שלבית, ואין להסתפק בלימוד אומד דעתו של המצווה רק מתוך לשון הצוואה, אלא יש לפנות גם
 6 לנסיבות החיצוניות. יצוין כי יתר שופטי ההרכב, ש' לוי ו- ח' אריאל, נמנעו מלהצטרף לעמדתו
 7 העקרונית של הנשיא (בדימוס) ברק בעניין דרכי פרשנות הצוואה, והגיעו לאותה תוצאה תוך
 8 שימוש בעיקרון התחליף. ונביא את דבריו של כב' הנשיא (בדימוס) בלשונו:

9
 10 "האם נובע מכאן, שאין כל אפשרות להגשים את אומד-דעתו של המצווה
 11 אם לאומד-דעת זה אין אחיזה, ולו מינימלית, בלשון הצוואה? התשובה היא
 12 בשלילה. ישנם מצבים, שבהם הדין מאפשר הגשמת אומד-דעתו של
 13 המצווה, גם אם לאומד-דעת זה אין עיגון בלשון הצוואה. אלה הם מקרים
 14 מיוחדים שבהם הדין מאפשר מתן מובן לצוואה שערך המצווה או לביצועה
 15 הלכה למעשה, גם אם למובן זה או לביצוע זה אין קשר מילולי מינימלי
 16 עם לשון הצוואה. מצבים אלה חורגים מפרשנותה של הצוואה במובנה
 17 הצר. אלה הם מקרים, שניתן לכלול אותם בגדרי פרשנות הצוואה במובנה
 18 הרחב. לענייננו, אזכיר ארבעה מצבים מסוג זה: האחד, עניינו תיקון לשון
 19 הצוואה בשל טעות שנפלה בה; השני, עניינו השלמת חסר (לאקונה)
 20 בצוואה; השלישי, עניינו הגשמת אומד-דעת המצווה ("בקירוב cy) "
 21 ut; (הרביעי, עניינו הגשמת אומד-דעת המצווה בדרך של "תחליף". בכל
 22 ארבעת המצבים הללו – ואין לראותם כרשימה סגורה – חורג השופט-הפרשן
 23 מעבר ללשונו של הצוואה המקורית. בשני המצבים הראשונים הוא מוסיף
 24 לשון חדשה לצוואה המקורית. בשני המצבים האחרונים הלשון המקורית
 25 של הצוואה אינה משתנה, אך השופט-הפרשן הוסמך להגשים את אומד-דעת
 26 המצווה. בכל המצבים הללו, השופט פועל מעבר ללשון (המקורית) של
 27 הצוואה. הוא פועל מעבר לפרשנות הצוואה במובן הצר. הוא מפרש את
 28 הצוואה במובן הרחב (להבחנה זו בדיני החוזים, ראה: ע"א 154/80 בורכרד
 29 ליינס לימיטד לונדון נ' הידרובטון בע"מ, [15] בעמ' 223; ע"א
 30 554/83 "אתא" חברה לטקסטיל בע"מ נ' עיזבון המנוח זולוטוב צ' ז"ל
 31 [16] בעמ' 299; ע"א 719/89 מחצבות חיפה בע"מ נ' חנ-רון בע"מ
 32 [17] בעמ' 312; פרשת אפרופים, [1] בעמ' 316). (נעמוד בקצרה על הבחנה
 33 זו. ננתח את המצבים העיקריים המאפשרים מתן מובן לצוואה מעבר
 34 לאפשרי-על-פי לשונה המקורית" (עניין טלמצ'יו, בעמ' 829). (ההדגשות אינן
 35 במקור, ע"א)
 36

37 27. כב' השופט הנדל עמד בבע"מ 8300/11 על החפיפה בין שיטת פרשנות הצוואה שהציע הנשיא ברק
 38 בעניין טלמצ'יו, לשיטת פרשנות החוזה שנקבעה בהלכת אפרופים [ע"א 4628/93 מדינת ישראל נ'
 39 אפרופים שיכון ויזום (1991) בע"מ, פ"ד מט(2) 265 (1995)], שאחד מחידושיה היה ביטול תורת
 40 שני השלבים ומעבר למבחן חד-שלבי. השופט הנדל הביע דעתו כי:

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

1
2 "ניתן להסתייג מן ההישענות על הלכת אפרופים, בכל הנוגע לפרשנות צוואה,
3 וזאת בחמישה מישורים.
4

5 המישור הראשון הוא מהותם השונה של שני המסמכים - הצוואה והחוזה.
6 קיימים הבדלים עקרוניים בין שני המכשירים המשפטיים הללו. פרשנות
7 חוזה נשענת על חקר אומד דעת הצדדים, אשר על פי רוב עודם בחיים.
8 צוואה, לעומת זאת, היא מעשה אישי חד-צדדי, ואנו נדרשים לברר את רצונו
9 הסובייקטיבי של עורך הצוואה בעת עריכת הצוואה כשהוא כבר איננו
10 בחיים. על כן, משלשון הצוואה ברורה היא, ייתכן ואין מקום להיזקק
11 לפרשנות חיצונית של כוונת המצווה. לאמור, כוחה של הלשון הברורה של
12 הצוואה – רב יותר מכוחה של הלשון הברורה של החוזה. זאת, בשל חשיבות
13 העיקרון של כיבוד רצון המת, כאשר הראיה הטובה ביותר היא לשון המסמך
14 שערך, ואשר לגביו לא יוכל יותר להעיד. באשר לטענה כי אף הנסיבות יכולות
15 להעיד, ניתן להשיב שבהעדר התייחסותו של המת לטענות מעין אלו –
16 משקלן נחלש. לאמור, גדל הסיכוי לפרשנות לא מדויקת לגילוי אומד דעתו.
17

18 במישור השני, אף הנשיא ברק כתב בעניין טלמצי'ו: "תורת שני השלבים",
19 אשר אומצה בפרשנות הצוואה (במובנה הצר) (ראו ע"א 239/89 שרש נ' גלילי
20 [פורסם בנבו]) איננה חלה בענייננו. כשלעצמי, מבקש אני להשאיר בצריך עיון
21 אם הלכת שרש נ' גלילי ממשיכה לעמוד לאחר פסק-דיןנו בפרשת אפרופים".
22 צא ולמד כי אף לפי גישת הנשיא ברק - לא נקבעה עמדה נחרצת באשר לקשר
23 בין פרשנות צוואה לפרשנות חוזה על פי הלכת אפרופים.
24

25 המישור השלישי עולה מכוונת המחוקק. בהצעת [חוק הירושה](#) נאמר כי
26 "בפירוש צוואה אומדים דעתו של המצווה בין שהיא ניכרת מתוך הצוואה
27 ובין מתוך הנסיבות" (ה"ח התשי"ח, סעיף 60א). נוסח זה לא התקבל בחוק,
28 ובמקומו נקבע כאמור מדרג המגביל הבאת ראיות חיצוניות. ודוק; זוהי
29 לשונו הברורה של [סעיף 54 לחוק הירושה](#), כפי שזה התקבל בסופו של דבר.
30

31 במישור הרביעי, אף אם נסבור שאין מקום להבחין מבחינה עקרונית בין
32 פרשנות חוזה לפרשנות צוואה באופן המתואר (ודעה זו איננה מקובלת על),
33 יש לתת את הדעת לשינויים שחלו בתחום פרשנות החוזה מאז מתן פסק
34 הדין בעניין אפרופים. כוונתי לתיקון מס' 2 [לחוק החוזים](#), אשר שינה את
35 נוסחו של [סעיף 25א](#) לחוק החוזים (חוק החוזים (חלק כללי) (תיקון מס' 2),
36 התשע"א-2011). במסגרת עניין המוסד לביטוח לאומי נדרש בית משפט זה
37 למשמעותו של תיקון מס' 2 [\(רע"א 3961/10 המוסד לביטוח לאומי נ' סהר](#)
38 [חברה לתביעות בע"מ \[פורסם בנבו\] \(26.2.2012\)\)](#). גישת הרוב תמכה בדעה כי
39 התיקון מעגן את המבחן החד-שלבי של הלכת אפרופים, תוך הדגשת החזקה
40 הפרשנית בדבר פשט הלשון...
41

42 המישור החמישי, יש בו כדי לאגד את המישורים האחרים: השוני בדן
43 המהותי בין דיני חוזים לדיני ירושה. אין זה מפתיע כי נקבעו כללים מיוחדים
44 בדיני הירושה, כגון תיקון טעות ([סעיפים 30ב](#)) ו-[32 לחוק הירושה](#)). נדמה כי
45 כללים אלו הם נוקשים ופחות דינאמיים בהשוואה לסעיפים אשר
46 מתייחסים לטעות ולטעות סופר [בחוק החוזים](#) (ראו והשוו [סעיפים 14 ו-16](#)).
47 הבדל זה משקף את השוני בין צוואה - שנערכה על ידי גורם יחיד שאיננו עוד
48 בין החיים, לבין חוזה - אשר נערך על ידי שני צדדים לפחות שבדרך כלל
49 יכולים להעיד" (בע"מ 8300/11, בפסקה 4 להחלטה).
50

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א.(המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

1
2 28. בעניין אמסטר [ע"א 7631/12 אמסטר נ' קרן קיימת לישראל (12.8.2015)], אימץ השופט דנציגר
3 את גישתו של כב' השופט הנדל בבע"מ 8300/11, על פיה יש להחיל על פרשנות צוואות את גישת
4 הפרשנות הדו-שלבית. לעמדתו זו לא הצטרפו יתר חברי ההרכב. השופט סולברג הביע דעתו כי יש
5 להותיר את "מחלוקת הפוסקים" לעת מצוא, ואילו השופט פוגלמן היה בעמדה כי ההלכה
6 המחייבת היא הלכת טלמצ'יו, אם כי ציין שהערעור אינו מצריך דיון בשאלה איזו מן הגישות
7 הפרשניות היא השולטת בכיפה ובעלת היתרונות לעומת רעותה.

8

9 **וממחלוקת הפוסקים בבית המשפט העליון, שטרם הוכרעה, למקרה שלפנינו:**

10

11 29. נראה כי יהא זה מובן מאליו לומר כי פרשנות בית המשפט קמא לסעיף 4 לצוואה, אינה עולה בקנה
12 אחד עם הפרשנות הדו-שלבית שנקבעה בהלכת שרש נ' גלילי. קריאת סעיף 4 לצוואה מגלה לנו
13 באופן בהיר ונהיר כי המנוחה לא ביקשה להעניק לאחיות זכויות בעין במחצית הדירה, אלא לזכותן
14 בתשלומי איזון בלבד. מלשון הצוואה עולה כי המנוחה הבחינה הבחן היטב בין נכסים לבין פיצוי
15 כספי. לפיכך, בהתאם לתורת הפרשנות הדו-שלבית, לא היה מקום לפנות לראיות חיצוניות, כדי
16 לעמוד על אומד דעתה של המנוחה, וניתן לומר בפשטות כי הענקת מחצית הדירה בעין לאחיות,
17 המשיבות, היינו המרת הפיצוי בזכויות בנכס, אינה עולה בקנה אחד עם אומד דעתה של המנוחה
18 כפי שהוא משתקף מלשון הצוואה ועושה את רצונה פלסטר.

19

20 30. מלשון הצוואה עולה כי האחיות זכאיות לתשלומי איזון, ולא לזכויות בעין בדירה, כולה או
21 מקצתה. המרת דמי האיזון במחצית הזכויות בדירה, נוגדת את לשון הצוואה. אין מדובר במקרה
22 שבו לא ניתן לאמוד את דעתה של המנוחה מתוך הצוואה. המנוחה גילתה דעתה כי היא מבקשת
23 להעביר למערער, הן את הזכויות בדירה בל', והן את הזכויות בדירה בר', כנגד תשלומי איזון
24 שנקבעו בצוואה. אכן, כפי שקבע בית המשפט קמא, דמי האיזון שנקבעו על ידי המנוחה שיקפו
25 מחצית מערך הדירה בל', נכון למועד עריכת הצוואה. אולם, בשום מצב, לא ביקשה המנוחה
26 להקנות לאחיות זכויות בעין בדירות עצמן, אלא רק תמורה כספית.

27

28 31. סיכומה של נקודה: לפרשנות שניתנה על ידי בית המשפט קמא לפיה, האחיות זכאיות למחצית
29 הדירה בל', אין כל בסיס בלשונה הברורה והמפורשת של הצוואה, ולא היה מקום בהתאם לתורת
30 הפרשנות הדו-שלבית, לגשת לראיות חיצוניות מקום שבו אומד דעתה של המצווה משתמע
31 במפורש ובאופן חד-משמעי מתוך לשון הצוואה.

32

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 56280-02-20 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

32. לתוצאה אליה הגיע בית המשפט קמא, לא ניתן להגיע גם בדרך הפרשנית שהתווה הנשיא ברק
 בעניין טלמצי'ו שכן, גם כאשר משלבים את לשון הצוואה עם הראיות החיצוניות בדבר אומד דעת
 המנוחה, עולה כי אומד דעתה של המנוחה היה להעביר את הדירה בלי למערער, ולהטיל עליו חיוב
 בתשלומי איזון. מתוך הראיות החיצוניות - עדויות עו"ד צ'י והשכנה - עולה שהמנוחה לא ביקשה
 להקנות לאחיות את חלקן בדירה בלי (או ברי) בעין, אלא באמצעות תשלומי איזון. כפי שהעיד עו"ד
 צ'י לפני בית המשפט קמא :

7
 8 "ש. אני קורא את סעיף 2 לתצהירך ואני מצטט. האם אני יכול רק להבין
 9 מסעיף זה שהמשמעות שכל מה שהיא רצתה שהיה בעיזבון שיתחלק בין
 10 כולם בחלקים שווים?
 11 ת. לא. זאת היתה הכוונה שלה, לא בחלקים שווים, אולי הניסוח שלי לא
 12 נכון. זאת היתה הכוונה שלה.
 13 ש. מי שקורא רק את סעיף 2 לתצהירך המדבר על חלוקה שוויונית בין כל
 14 הילדים. סעיף 3 אומר "מבלי לגרוע במפורט בסעיף 2" לא אמרת למעט.
 15 איך סעיף 3 יכול לגור יחד עם סעיף 2?
 16 ת. א' אני לא מקבל את זה, אבל בהנחה שהניסוח לא נכון, ואני מקבל את
 17 הערת בית המשפט בהנחה, אז אני אומר זה היה הרצון שלה, שיכול
 18 להיות שאולי הניסוח לא נכון, אבל זה היה הרצון של האמא, ש-ב' יקבל
 19 הכל, חוץ מ, כל מה שאני גורע, אני גורע מהכלל את הבית מל', וכל מה
 20 שאני גורע הוא הדירה בל'. מבלי לגרוע, הם יקבלו בחלקים שווים את
 21 מה שנשאר ממה שאני מוריד פה. אולי לא ניסחתי ...
 22 ש. בסעיף 2 לא כתוב ש"אני מצווה את עזבוני למעט האמור בסעיף 3 או 4
 23 לכל ילדיו בחלקים שווים, או אפילו לא פתחת בסדר הנכון היית אומר
 24 אני מצווה את הבית ברחוב הזה לבן הזה ואת זה לבן אחר.
 25 ת. זאת שאלה של ניסוח, שמישהו חושב שצריך לכתוב בהתחלה ואני לא
 26 אומר שזה לא נכון. אני חשבת שהרצון של האישה שהרי זה מה
 27 שבאמת קובע, שזה מה שהיא רצתה. אפשר להתנסח איך שרוצים. זה
 28 היה הרצון שלה, זה מה שמשנה. לא הניסוח. אני חושב שהניסוח תקין
 29 ואני אומר שכעורך דין ...
 30 ש. מה זה ניסוח תקין. אמרת לי שיכול להיות שהניסוח לא תקין.
 31 ת. אני אומר שאני מקבל את מה שבית המשפט אומר. אני לא אומר
 32 שהניסוח לא תקין.
 33 ש. בא עו"ד ואומר עזוב את כל ההתנגדויות, עשה לא עשה, כשירה לא
 34 כשירה. אתה קורא את הצוואה ומתוכה יש סתירה פנימית בניסוח
 35 מבחינת העברית.
 36 ת. אז יכול להיות שהעברית שלי לא טובה, אבל זאת הכוונה שלה.
 37 ש. אם אתה מצווה בסעיף 2 את כל הרכוש "ללא יוצא מן הכלל" ו"גם
 38 בחלקים שווים", היית צריך לעשות ניסוח מתוך הללא יוצא מן הכלל
 39 מוציא משהו, אבל אם אתה אומר "מבלי לגרוע מכל האמור לעיל".
 40 ת. אני אומר מה הכוונה שלי. מכיוון שעברו 6 שנים, אני למדתי לכתוב את
 41 הצוואות מעו"ד ברמן, הוא היה אחד עו"ד הגדולים, כך הוא היה מנסח.
 42 אבל אני חושב שהדבר הכי חשוב שמשנה מה האישה חשבה, יכול
 43 להיות שלשיטת בית המשפט הייתי צריך להתחיל בצוואה אחרת, אבל
 44 זאת לא היתה הכוונה שלה. הכוונה שלה היתה שהיא נתנת את כל
 45 הכספים שלה הכל לכל הילדים בחלקים שווים למעט הבית הזה, זאת
 46 היתה הכוונה שלה וזה מה שצריכים לקיים.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

ש. היה ידוע לך שיש לה שני נכסי מקרקעין. איך זה שהיא מצווה בסעיף 2 את כל נכסי המקרקעין שלה בחלקים שווים ללא יוצא מן הכלל לילדיה, אבל בסעיפים 3-4 היא מצווה את הנכסים היחידים שיש לה ל-ב'.

ת. היא לא מצווה כך, זה לא מה שהיה, היא מצווה ל-ב' בתנאי ש-ב' ייתן לכל אחד בחלקים שווים את ה-175 אלף ש"ח. זאת היתה הכוונה שלי. או 220 אלף ש"ח. ש-ב' יקבל את הבית אבל מתוך הבית כל אחת מהבנות תקבל את הסכום של 175 אלף ש"ח או 220 אלף ש"ח.

ש. מה אומר סעיף 2?

ת. סעיף שכולל את הכל, ואחר כך היה אפשר להחריג מזה, זה מה שעשיתי, החרגתי מזה. זה סעיף מבוא לכל הסיפור ואחרי זה אנחנו נכנסים לפרטים. וזאת באמת היתה הכוונה של האישה, לא היתה לה שום כוונה אחרת. אם זה בסדר או לא, לא נכנסתי לזה אבל זה היה הרצון שלה" (פרוי מיום 19.6.2017, עמ' 71, ש' 25-35; עמ' 72, ש' 1-32).

עדותו זו של עו"ד ציי מתיישבת עם עדות השכנה שגם ממנה עולה כי האם המנוחה התכוונה ליתן לבנותיה כסף המגלם את מחצית הדירה בלי. השכנה העידה כי המנוחה אמרה לה מספר פעמים כי ברצונה להוריש את הדירה בלי למערער בלבד, ולבנותיה ליתן סכומי כסף השווים לערכה של מחצית הדירה בלי. כפי שהעידה השכנה:

ת. מה זה לא מספרת לי? היא הכל מספרת לי. אני לא יודעת מתי היא עשתה צוואה. היא תמיד הייתה אומרת, אי אפשר לשנות ראש שלה, היא אמרה את לא תשני את הראש שלה. הייתי תמיד רבה איתה, מרגלית אי אפשר להשאיר הכל לבן אחד, יש לך עוד בן, יש לך עוד ילדות. תעשי משהו לבן הזה. "לא, את רואה צ' מטפל בי? את רואה בנות באות אליי? רק ב'".

ש. לך היא אמרה שהבית בלי חצי ב'?

ת. היא תמיד אמרה שאם היא מוכרת היא מחלקת חצי כסף ל-ב' וחצי לבנות. מההתחלה הייתה אומרת שזה רק ל-ב'.

ש. מתי היא התחילה להגיד לך את זה?

ת. כן הז"ש. היא עושה צוואה, היא לא מספרת לך?

מון זה אותו סיפור. כל הזמן ל-ב', חיים שלי ב'.

ש. נכון שהיא הלכה לבת שלה, לנאוה, לשיפוצים?

ת. היא חזרה משם ואמרה לי שעשיתי חלוקה והזמנתי כל הילדות ואף אחת לא באה, ועכשיו להן לא מגיע כלום. אמרתי איך דבר כזה, אולי אין להן זמן. הכל ל-ב'? מספיק בחיים נתת ל-ב'? "את ראית מישהו לידי? כל הזמן את מי את רואה עם הקרטונים והשקיות? את ב'" ובלילות צ' כשהיא לא מרגישה טוב, "את רואה מישהו לידי?" זה היו התשובות שלה תמיד. ראש שלה היה קשה לשנות כמה שהייתי מדברת איתה.

בלי הייתה אומרת תמיד אני אמכור את הבית, חצי, כמה שלא יהיה, חצי אני אחלק לבנות. אמרתי מה לצ', "ל-צ' מספיק נתתי לו, מספיק אני נותנת לו תמיד, לבנות חצי בית מל' וחצי בית של ב'". מה זאת אומרת חצי? היא אומרת אני אמכור וחצי לבנות וחצי ל-ב' (פרוי מיום 28.9.2017, עמ' 92, ש' 5-24).

ובחקירתה החוזרת של השכנה:

ש. היא אמרה לך משהו על המקרה שהיא לא תמכור את הבית מה היא תעשה?

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

- 1 ת. בהתחלה היא רצתה למכור, ואז היא אמרה שב' ימכור ויתן חלק של
2 הבנות לבנות, יחלק לבנות, וחלק שלו. חצי חצי. חצי לו וחצי לבנות. היא
3 הייתה אומרת איזה סכום, אני כבר לא זוכרת.
4 ש. היא אמרה סכומים או שאמרה חצי?
5 ת. היא הייתה אומרת חצי לבנות, אם אני לא טועה היא אמרה 100 ומשהו
6 אלף ₪ לכל בת, אני לא זוכרת בדיוק כמה. בכל זאת היא הייתה תמיד
7 אומרת חצי ל-ב' וחצי לבנות.
8 ש. או שהיא אמרה חצי או שהיא אמרה סכום, או ש-100,000 ומשהו היה
9 חצי בזמנו?
10 ת. היא לפעמים הייתה אומרת 100 ומשהו אלף ₪, ולפעמים גם הייתה
11 אומרת שמגיע להן פיצוי מהחצר" (פרו' מיום 28.9.2017, עמ' 92, ש' 36-
12 27).
13
- 14 אם כן, מעדויותיהם של עו"ד ציי והשכנה שאינם בעלי עניין בעיזבון המנוחה, עולה כי המנוחה לא
15 ביקשה להעניק לאחיות זכות בדירה בלי בשונה מפיצוי כספי.
16
- 17 33. אף לא חל ביחס לסוגיה שלפנינו (בשאלת ההצמדה של דמי האיזון לעליית ערך הדירה בלי, יערך
18 בהמשך דיון נפרד), אחד מן ה"מצבים המיוחדים" שנמנו בחוות דעתו של כב' הנשיא (בדימוס) ברק
19 בעניין **טלמצינו**, אשר יצדיק הפעלה של פרשנות במובן הרחב והתחקות אחר אומד דעתו של
20 המצווה גם מחוץ ללשון הצוואה.
21
- 22 34. מכאן, שהתוצאה אליה הגיע בית המשפט קמא, לפיה העביר **מחצית הדירה** ע"ש המשיבות, בכל
23 מקרה, אינה יכולה לעמוד, לא לפי הלכת **שרש נ' גלילי**, ולא לפי הלכת **טלמצינו**.
24
- 25 35. האם הלכת **טלמצינו**, מאפשרת על דרך של פרשנות, ולאור הראיות החיצוניות שהונחו לפני בית
26 המשפט קמא, להצמיד את דמי האיזון שנקבעו בצוואה, לעלייה בערך הדירה, וזאת לאחר מינוי
27 שמאי שיקבע את ערך הדירה בעת פטירת המנוחה ביחס לשווי הדירה כפי שהוערך על ידי המנוחה
28 בעת עריכת הצוואה?
29
- 30 36. בהתאם למתווה שהתווה הנשיא (בדימוס) ברק בעניין **טלמצינו**, נשאל תחילה, אם ניתן לעשות כן
31 בדרך של פרשנות במובן הצר. כאמור, פרשנות זו נצמדת בראש ובראשונה ללשון הצוואה. כלשון
32 הנשיא ברק, במסגרת הפרשנות במובן הצר - "הפרשן אינו רשאי ליתן ללשון הצוואה מובן שהלשון
33 איננה יכולה לשאת" (עניין **טלמצינו**, בעמ' 836).
34
- 35 37. על שאלה זו נשיב בשלילה.
36

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

- 1 לפי לשון הצוואה, המערער אמור לקבל את הבעלות בדירה בל', כאשר תנאי לרישום הדירה על
2 שמו, הוא תשלום דמי האיזון לאחיותיו בסכומים הנקובים בצוואה (150,000 ₪ לכל אחת).
3
- 4 39. אמנם, לפי קביעת בית המשפט קמא, סכומים אלו שיקפו את שווי מחצית הדירה בל' נכון למועד
5 עריכת הצוואה, ובלשונו של בית המשפט קמא: "חלוקת הכספים שפורטה בצוואה שיקפה תוצאה
6 זו נכון למועד עריכת הצוואה". ואולם, לא ניתן לקרוא לתוך לשון סעיף 4 לצוואה, הצמדה של דמי
7 האיזון לעליית ערך הדירה בל'.
8
- 9 40. האם חל בענייננו אחד מאותם "מצבים מיוחדים" בהם תינקט פרשנות במובן הרחב, היינו:
10 פרשנות המתחקה אחר אומד דעתו של המצווה אף מחוץ לגבולות הלשון? בחוות דעתו בעניין
11 **טלמצ'יו** מנה הנשיא ברק, כאמור, ארבעה מצבים מיוחדים: טעות, חסר, קירוב ותחליף. נראה כי
12 הנסיבות הרלוונטיות לענייננו הן "חסר" בלשון הצוואה. הצוואה שלפנינו, אינה מתייחסת
13 לנסיבות שבהן יעלה ערך הדירה בעת הפטירה, ביחס למצב שהיה קיים בעת עריכת הצוואה, באופן
14 שדמי האיזון כבר אינם משקפים עוד את שווי מחצית הדירה נכון למועד פטירת המנוח. על
15 המקרה החרגי של "חסר" עמד הנשיא (בדימוס) ברק בעניין **טלמצ'יו**:
16
17 "כמו בכל יצירה אנושית, גם בצוואה עשוי שיתגלה חסר. דבר זה יקרה
18 כאשר הוראות הצוואה (המפורשות או המשתמעות) יוצרות חוסר שלמות
19 הנוגד את אומד דעתו של המצווה. במרבית המקרים, החסר נובע בשל
20 אירועים שהתרחשו בין מועד עריכת הצוואה לבין מות המצווה, ושלא נצפו
21 בצוואה עצמה. טול מקרה ובו המצווה ציווה את כל רכושו לשני ילדיו, ראובן
22 ולאה. לאחר עריכת הצוואה ולפני מות המצווה נולדה ילדה שלישית, רחל.
23 שתיקת הצוואה ביחס אליה עשויה, בתנאים מתאימים, להיחשב כחסר. או
24 טול מקרה ובו ציווה המצווה בית לראובן. לאחר עריכת הצוואה ובטרם
25 נפטר, נמכר הבית ובדמיו נקנה בית אחר. בשתיקת הצוואה באשר לאירוע
26 זה ניתן, בתנאים מתאימים, לראות חסר. **טול מקרה ובו ציווה המצווה**
27 **סכום כסף ללאה. בין עריכת הצוואה לבין מות המצווה ירד ערך הכסף בשל**
28 **האינפלציה. שתיקת הצוואה בעניין השערון יכולה, בתנאים מתאימים,**
29 **להיחשב כחסר. בכל המקרים הללו, ובאחרים, ניתן להכיר בחסר בצוואה"**
30 (שם, בעמ' 832).
- 31
- 32 41. הנשיא (בדימוס) ברק סבר בעניין **טלמצ'יו** כי השלמת חסר בצוואה מבוססת על אומד דעתו
33 ההיפותטי של המצווה:
34
- 35 "חסר זה מוסמך השופט להשלים ("פרשנות משלימה" – "Ergänzende –
36 "Auslegung"). הדבר נעשה על-פי אומד דעתו של המצווה בעת עריכת
37 הצוואה, כפי שהוא עולה מתוך הצוואה והנסיבות. בהיעדר אומד דעת
38 (ריאלי) של המצווה – שכן הוא לא צפה הבעיה ולא נתן דעתו עליה – יש
39 להשלים החסר על-פי רצונו ההיפותטי של המצווה. רצון זה הוא הרצון

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

1 שיש להניח כי היה לו בעת עריכת הצוואה אילו נתן דעתו לחסר.
2 השופט ממשיך את קו המחשבה של המצווה, ומשלים באמצעותו את
3 שהמצווה עצמו החסיר" [שם, בעמ' 832; כן, ראו: אהרן ברק פרשנות
4 במשפט - הצוואה 389-409 (תשס"א) (להלן: "כב' הנשיא (בדימוס) ברק
5 בספרו"]].

6
7 42. כדוגמא לשיטתו זו, מביא כב' הנשיא (בדימוס) ברק בספרו, את הדוגמא הבאה:

8
9 "המצווה ערך צוואה, לראובן (בנו) העניק בית פלוני. ללאה (בתו) העניק
10 ניירות ערך בשווי זהה לשווי הבית. לאחר עריכת הצוואה, מכר המצווה את
11 הבית ותמורתו רכש בית חדש. ערכם של ניירות הערך שיועדו ללאה נפל
12 במשך השנים. הוראות הצוואה תחול על הבית החדש, ואם המצווה לפי
13 רצונו הראלי או ההיפותטי, ביקש להבטיח שוויון בין היורשים, יש "לשערך"
14 את ניירות הערך, תוך "הצמדתם" לערך הבית" (שם, בעמ' 405-406;
15 קורנאלדי בעמ' 259)).

16
17 43. כב' הנשיא (בדימוס) ברק בספרו, מרחיק לכת עוד יותר מכפי שקבע בעניין **טלמצ'יו**, בצינו כי
18 כאשר אין לפני הפרשן מידע על רצונו ההיפותטי של המצווה, יש לפנות לרצונו ההיפותטי **כאדם**
19 **סביר**, היינו: הוא מבקש להחיל על המצווה, אומד דעת אובייקטיבי:

20
21 "לעיתים, לא יהיה לשופט כל מידע באשר לרצונו ההיפותטי של המצווה.
22 במקרה זה יפנה לרצון ההיפותטי של המצווה, אילו פעל כאדם סביר. את
23 החסר שבצוואה- כמו את החסר בחוזה- יש להשלים על פי תכליתה. זוהי
24 התכלית הסובייקטיבית (אומד דעת המצווה) ובהעדרה, זו התכלית
25 האובייקטיבית של הצוואה על רמותיה השונות" (כב' הנשיא (בדימוס) ברק
26 בספרו, בעמ' 400).

27
28 44. ואם בכך לא סגי, לפי שיטתו של הנשיא ברק, בהעדר פתרון פרשני, לפי התכלית האובייקטיבית
29 האינדיבידואלית של המצווה, יש לפרש הצוואה לפי התכלית האובייקטיבית הכללית: "אומד דעת
30 השיטה" או "ערכי היסוד של השיטה" [שם, בעמ' 47; וראו, גם: מיכאל קורנאלדי **דיני ירושה,**
31 **צוואות, ירושות ועזבונות** 259 (2008)].

32
33 45. במקרה שלפנינו, כפי שאבאר להלן, אין לי צורך להעדיף שיטה אחת על פני רעותה. בין אם נחזור
34 לגישה הדו-שלבית שנקבעה בהלכת **שרש נ' גלילי**, ובין אם ניישם את דברי הנשיא ברק בעניין
35 **טלמצ'יו**, הרי שבמקרה שלפנינו, אני מתקשה לראות כיצד ניתן להצמיד את דמי האיזון לעלית
36 ערך הדירה. אמנם, מקובל עליי, כפי שקבע בית המשפט קמא ביחס לדירה בר', כי המנוחה לא
37 ביקשה להותיר את הסכומים שנקבעו בצוואה, באופן נומינאלי, ומסתברת בעיניי יותר הפרשנות

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 56280-02-20 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

- 1 לפיה, ביקשה המנוחה לשערך את דמי האיזון על דרך של הוספת הפרשי הצמדה וריבית כחוק
2 ממועד עריכת הצוואה ועד למועד התשלום בפועל. מסקנה זו עולה בקנה אחד עם עדותה של
3 השכנה אשר העידה כי בתחילה ביקשה המנוחה שהמערער ימכור את הדירה בל' ויעביר לבנות
4 מחצית מתמורתה, מכר שלא יצא אל הפועל ואולם, מכאן ועד הצמדת דמי האיזון לעלייה בערך
5 הדירה מאז פטירתה, הדרך נראית לי רחוקה, ואינה אפשרית, לטעמי, גם אם נוקטים בפרשנות
6 מרחיבה.
- 7
- 8 46. מתוך קריאת הצוואה יחד עם הראיות החיצוניות שהונחו לפני בית המשפט קמא (עדות עו"ד ציי
9 וכן עדות השכנה), אכן עולה כי כוונת המנוחה הייתה להעניק לבנותיה מחצית משווי הדירה בל',
10 באמצעות תשלומי איזון בהם יחויב המערער לשלם למשיבות כתנאי להעברת הדירה על שמו. דא
11 עקא, שהצוואה שותקת באשר לנסיבות שבהן שווי הדירה בל', בעת פטירתה של המנוחה, יעלה על
12 שווי הדירה כפי שהוערך על ידי המנוחה בעת עריכת הצוואה.
- 13
- 14 47. איני סבורה כי ניתן במקרה שלפנינו, על דרך פרשנות "במובן הרחב", לשערך את דמי האיזון תוך
15 הצמדתם לשווי הדירה בל' בעת פטירתה של המנוחה.
- 16
- 17 48. כפי שהבהיר הנשיא (בדימוס) ברק, בעניין **טלמצינו**, דרך הפרשנות "במובן הרחב" מוגבלת למצבים
18 מיוחדים, מחייבת זהירות רבה, ומותנית בכך שבית המשפט השתכנע כי פרשנותו משקפת את רצון
19 המצווה: "קיימים **מצבים מיוחדים**, אשר מאפשרים לשופט להגשים את אומד דעת המצווה, וזאת
20 אף מעבר ללשונה של הצוואה. **מצבים אלה מחייבים זהירות רבה. על השופט להשתכנע כי זהו**
21 **אכן רצונו של המצווה**" (שם, בעמ' 834-835).
- 22
- 23 49. הנה כי כן, כדי להיזקק לפרשנות לפיה, יש להצמיד את דמי האיזון לעליית ערך הדירה בל', עלינו
24 להניח כי רצונה המשוער (ההיפותטי) של המנוחה היה להצמיד את דמי האיזון לעליית ערך הדירה.
25 ואולם, מסקנה זו היא מוקשית בנסיבות שכן, אם ביקשה המנוחה להצמיד את דמי האיזון לשווי
26 הדירה, כפי שיהיה בעת פטירתה, יכולה הייתה לציין בפשטות בצוואתה כי הדירה בל' תעבור
27 לבעלות המערער כנגד תשלום מחצית שוויה לאחיות, כפי שיוערך בעת פטירתה.
- 28
- 29 50. המנוחה נמנעה מעשות כן, ובחרה לערוך תחשיב ולציין סכומים מדויקים שישולמו לאחיות כנגד
30 העברת הבעלות בדירה בל' למערער. העובדה שהמנוחה נקבה בסכומים ספציפיים כתשלומי איזון,
31 ובחרה שלא לציין ברחל בתך הקטנה את היחס בין חלקו של המערער לחלקן של האחיות, מקשה
32 עלינו לאמץ פרשנות מרחיבה המצמידה את דמי האיזון לעליית ערך הדירה.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

- 1
- 2 51. כל זאת, בפרט על רקע קביעותיו של בית המשפט קמא שנשמכו על עדויות המערער, נאווה, ג',
- 3 השכנה ועו"ד צ"י, כי מערכת היחסים בין המערער למנוחה הייתה מערכת יחסים קרובה במיוחד,
- 4 מיוחדת ועוצמתית, וכי יחסה של המנוחה למערער היה שונה מהיחס לאחיו, והוא זכה ליחס מועדף
- 5 מצד המנוחה כל חייו. פרשנות זו אף אינה מתיישבת עם קביעת בית המשפט קמא כי המנוחה
- 6 הייתה אישה דעתנית, דומיננטית וחזקה, וגם ילדיה תיארוה כ- "לא פראירית", אשר לא היססה
- 7 להתעמת אם מי שביקש לחלוק על דעתה באשר להתנהלותה בקשר לנכסיה, ובחירתה להעניק
- 8 למערער יחס מועדף.
- 9
- 10 52. בשונה מן הדוגמא שהובאה בספרו של כב' הנשיא (בדימוס) ברק ביחס למצווה שהוריש לבנו את
- 11 הבית, ולבתו את ניירות הערך שהיו באותה עת זהים בשווים, הרי שבמקרה שלנו, נקבה המנוחה
- 12 בסכומים ספציפיים, שעל המערער לשלם לכל אחת מאחיותיו. בענייננו, לא ניתן לקבוע על יסוד
- 13 הראיות החיצוניות שהיו מונחות לפני בית המשפט קמא, כי אילו הייתה המנוחה יודעת בעת עריכת
- 14 הצוואה ששווי הדירה בלי יעלה, הייתה מבקשת להצמיד את דמי האיזון לעליה בערך הדירה
- 15 דווקא. נזכור כי המחשבה הראשונית של המנוחה, לפני עריכת הצוואה היתה שהמערער ימכור
- 16 עבורה את הדירה ויעביר לבנות מחצית מתמורתה, מה שמתיישב יותר עם המסקנה שהמנוחה
- 17 ביקשה לשערך את התמורה שתקבל בידי הבנות אך לא להצמיד את התמורה לעליית ערך הדירה
- 18 בשל חלוף הזמן.
- 19
- 20 53. בהקשר זה ראיתי להטעים כי המנוחה, ילידת 1929, ערכה את הצוואה בחודש נובמבר 2012,
- 21 כשהיא אינה בקו הבריאות, והלכה לבית עולמה, זמן קצר לאחר מכן, ביולי 2013 כשהיא בת 84.
- 22 היינו, אין מדובר בנסיבות בהן ניתן לומר כי המנוחה ערכה את צוואתה, תוך צפיית האפשרות,
- 23 שתלך לבית עולמה שנים ארוכות לאחר מכן, באופן שניתן להניח שביקשה ליצור מנגנון שמטרתו
- 24 להצמיד את דמי האיזון לעליית ערך הדירה בלי. אדרבה, מסתברת יותר האפשרות, שהמנוחה
- 25 הניחה שקרבה שעתה, ולכן ערכה צוואה, ואף הזמינה את ילדיה, לקבל הסברים באשר לתוכנה.
- 26 לא הפער בין מועד עריכת הצוואה למועד פטירתה של המנוחה תרם לעליית ערך הדירה בלי אלא
- 27 מיאונם של המערערים להשלים עם תוכן הצוואה, וההליכים הממושכים שבחרו לנהל בקשר
- 28 לתוקפה מאז שנת 2014 ועד עצם היום הזה.
- 29
- 30 54. כאמור, מסתברת יותר, האפשרות שהמנוחה הייתה מבקשת במקרה כזה, לשערך את הסכומים
- 31 הנקובים בצוואה, באופן שיתווספו להם הפרשי הצמדה וריבית ממועד עריכתה ועד התשלום
- 32 בפועל, ולא להצמיד את דמי האיזון לעליית ערך הדירה. כל זאת, במיוחד על רקע מעמדו המיוחד
- 33 והמועדף של המערער מנקודת מבטה.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

- 1
- 2 55. המקרה שלפנינו, אף מדגים את הקושי לפנות לרצונו ההיפותטי של המצווה **כאדם סביר**, כפי
- 3 שמוצע על ידי כב' הנשיא (בדימוס) ברק בספרו, לשם השלמת החסר שבצוואה [עמדה שלהבנתו,
- 4 מרחיבה עוד יותר את גבולות הגזרה של הפרשנות המרחיבה כפי שגבולותיה הותוו על ידי כב'
- 5 הנשיא (בדימוס) ברק בעניין **טלמצ'יון**]. יהא מי שיטען כי מצופה מאדם סביר, לחלק את כל רכושו
- 6 בין ילדיו, שווה בשווה ואולם, המנוחה שלפנינו, לא נהגה כך, ובחרה לתת את הבכורה לילד אחד,
- 7 המערער, על פני יתר אחיו. יש להיזהר אפוא מפרשנות אובייקטיבית של הצוואה, שכן פרשנות
- 8 כאמור, עשויה לחתור תחת החשיבות שמייחס הדין לכיבוד רצון המת, על פי אומד דעתו
- 9 הסובייקטיבי של המצווה. הכנסתו של ממד אובייקטיבי, עשויה להביא לתוצאה בלתי רצויה על
- 10 פיה, בית המשפט עורך עבור המצווה, ללא סמכות, צוואה חדשה שלא התכוון לה כלל.
- 11
- 12 56. לפיכך, הייתי מציעה לחבריי לקבל את הערעור, לבטל את קביעתו של בית המשפט קמא לפיה,
- 13 תועבר מחצית הדירה בלי ע"ש האחיות בחלקים שווים ביניהן. המערער בערעורו מסכים כי
- 14 המנוחה ביקשה לצוות לאחיות את סכומי הכסף השווים למחצית שווים של הנכסים נכון למועד
- 15 עריכת הצוואה, ואם כך, גם הוא בוודאי מסכים כי יש לשערך סכומים אלו נכון למועד התשלום
- 16 בפועל. אי שערך של הסכומים שנקבעו בצוואה יוביל לתוצאה לפיה, יקבלו המשיבים סכומים
- 17 שאינם משקפים את הסכומים שביקשה המנוחה להעניק לאחיות, לפי עמדת המערער עצמו:
- 18 "סכומי כסף השווים למחצית שווים של הנכסים נכון למועד עריכת הצוואה. שערך הסכומים הוא
- 19 בבחינת פשיטא גם לאור החובה לנהוג בקיום צוואה בתום לב.
- 20
- 21 57. לפיכך, בדומה לשערך שנקבע על ידי בית המשפט קמא ביחס לדירה ברי', שערך שעליו לא חלק
- 22 המערער במסגרת ערעורו, אני קובעת כי יש לפרש את סעיף 4 לצוואה באופן שלסכומים שעל
- 23 המערער לשלם לכל אחת מן האחיות (150,000 ₪), או חליפיהם יתווספו הפרשי הצמדה וריבית
- 24 כחוק ממועד עריכת הצוואה ועד התשלום בפועל.
- 25
- 26 58. בטרם ינעל הדיון בערעור, ובהתייחס לטענות המשיבות בתשובתן לכתב הערעור, אציין כי צדק
- 27 בית המשפט קמא בקביעתו כי אין מדובר בענייננו בצוואה שתומה שיש לבטלה לפי סעיף 33 לחוק
- 28 הירושה. נכון עשה בית המשפט קמא כאשר בחר בדרך של פרשנות ותוך היזקקות לראיות חיצוניות
- 29 בכדי ליישב את הסתירה בין הוראת סעיף 2 להוראות סעיפים 3 ו-4 לצוואת המנוחה (סתירה
- 30 הנובעת משימוש במילת יחס שגוייה על ידי עו"ד צ"י שערך את הצוואה) באופן המגשים את רצון
- 31 המנוחה אשר נעלה מספק כי ביקשה לסטות מעיקרון השוויון ביחס לנכסי המקרקעין המפורטים
- 32 בסעיפים 3 ו-4 לצוואה.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

1

2 59. אף לא מצאתי עילה להתערבות בקביעותיו העובדתיות של בית המשפט קמא, המעוגנות בתשתית
3 העובדתית שהייתה מונחת לפניו, לענין כשרותה של המנוחה בעת עריכת הצוואה. עוד אני קובעת
4 כי לא כי נפלה טעות בקביעתו של בית המשפט קמא כי מעורבות המערער בעריכת הצוואה, כפי
5 שהוכחה בפניו, אינה מעורבות הפוסלת את הצוואה.

6

7 60. לסיום, אטעים כי הודעת המערער לפיה, הסתלק מזכויותיו בדירה ב-ר', בה עוסק סעיף 3 לצוואה,
8 לטובת אחיו, אינה פוטרת אותו מתשלום דמי האיזון לאחיותיו ביחס לדירה בר', בהתאם לסעיף
9 3 לצוואת המנוחה, כפי שפורשה על ידי בית המשפט קמא.

10

11 61. סוף דבר, עמדתי היא כי יש לקבל את הערעור כאמור בסעיף 55 לעיל. לאור התוצאה אליה הגעתי,
12 ובכדי שלא להחריף את מערכת היחסים העכורה ממילא, בין המערער לאחיותיו, אציע לחברי
13 שלא לעשות צו להוצאות במסגרת הערעור.

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

עפרה אטיאס, שופטת

24

25

26

השופט נ. סילמן:

27

28

אני מסכים.

29

30

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

ניצן סילמן, שופט

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

השופט ס. ג'יוסי [אב"ד]:

לאחר שקראתי בעיון את פסק-דינה המקיף של חברתי השופטת ע. אטיאס, מצטרף אני לתוצאה אליה הגיעה, ולפיה על המערער לשלם לכל אחת מן האחיות סך של 150,000 ₪, וכי אליו יתווספו הפרשי הצמדה ממועד עריכת הצוואה ועד התשלום המלא בפועל, אולם את הריבית יש לחשב ממועד הפטירה של המנוחה.

אציין בקליפת-אגוז, כי סבור אני, כי הקביעה לפיה כוונתה של המנוחה הייתה להעניק לבנותיה מחצית משווי הדירה ב-ל', אינה נטועה כדבעי בתשתית הראייתית.

ראשית, בל נשכח, כי המילה "מחצית" על נגזרותיה השונות, לא עלתה מסעיף 4 לצוואתה של המנוחה, במסגרתו נקבע כהאי לישנא:

**"מבלי לגרוע במפורט בסעיף 2 לצוואתי, אני מצווה במיוחד כי כל חלקי
וזכויותי בדירה ברח' ק' ב-ל', הידועה כחלקה מס.... בגוש...., להלן
"הדירה" יועברו לאחר שאלך לעולמי לבני ב'..."**

על מנת להעביר דירה זו על שמו יהיה על בני ב' לתת לכל אחת מששת
אחיותיו סך של 150,000 (מאה וחמישים אלף ₪) לכל אחת מהן וזאת בתוך
24 חודש מיום קיום צוואתי זו".

משמע, צוואתה של המנוחה אינה שותקת רק באשר "לנסיבות שבהן שווי הדירה ב-ל', בעת
פטירתה של המנוחה, יעלה על שווי הדירה כפי שהוערך על ידי המנוחה בעת עריכת הצוואה",
כאמור בפסקה 46 לפסק-דינה של חברתי השופטת אטיאס, כי אם גם לגבי חלקו היחסי של הסכום
האמור משווי הדירה.

שנית, אין לטעמי לגזור מרצונה של המנוחה למכור את הדירה בל' ולהעניק את מחציתה למערער,
ואת מחציתה השנייה לאחיות, כאמור בעדותה של השכנה, רצון לעשות כן בצוואה. נהפוך הוא –

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

1 מן העדות האמורה עולה דווקא, כי המנוחה סברה, כי לאחיות לא מגיע דבר בשל התנהלותן כלפיה,
2 ובלשונה "שעשיתי חלוקה והזמנתי כל הילדות ואף אחת לא באה, ועכשיו להן לא מגיע כלום".

3
4
5 ר' עדות השכנה, (פרו' מיום 28.9.2017, עמ' 92, ש' 5-24):

6
7 "ת. היא תמיד אמרה שאם היא מוכרת היא מחלקת חצי ל-ב' וחצי

8 לבנות. מההתחלה הייתה אומרת שזה רק ל-ב'.

9 ש. מתי היא התחילה להגיד לך את זה?

10 ת. כן הז"ש. היא עושה צוואה, היא לא מספרת לך?

11 מן זה אותו סיפור. כל הזמן ל-ב, חיים שלי ב'.

12 ש. נכון שהיא הלכה לבת שלה, לנאוה, לשיפוצים?

13 ת. היא חזרה משם ואמרה לי שעשיתי חלוקה והזמנתי כל הילדות ואף

14 אחת לא באה, ועכשיו להן לא מגיע כלום. אמרתי איך דבר כזה, אולי אין

15 להן זמן. הכל ל-ב'? מספיק בחיים נתת ל-ב'? "את ראית מישהו לידי?

16 כל הזמן את מי את רואה עם הקרטונים והשקיות? את ב'" ובלילות צ'

17 כשהיא לא מרגישה טוב, "את רואה מישהו לידי?" זה היו התשובות

18 שלה תמיד. ראש שלה היה קשה לשנות כמה שהייתי מדברת איתה.

19 בל' הייתה אומרת תמיד אני אמכור את הבית, חצי, כמה שלא יהיה,

20 חצי אני אחלק לבנות. אמרתי מה לצ', "ל-צ' מספיק נתתי לו, מספיק

21 אני נותנת לו תמיד, לבנות חצי בית מל' וחצי בית של ב'". מה זאת

22 אומרת חצי? היא אומרת אני אמכור וחצי לבנות וחצי ל-ב'".

23
24 שלישית, וזה העיקר, לא הונחה, לטעמי, בפני בית משפט קמא תשתית ראייתית נאותה, לרבות
25 חוות-דעת מומחה, המצביעה על כך שמכפלת 150,000 ש"ח במספר האחיות, אכן, היוותה במועד
26 עריכת הצוואה מחצית מערכה של הדירה ב-ל', או שעל-פי מידע שעמד לרשות המנוחה, או בהתאם
27 להבנתה ותפיסתה שווי הדירה באותו מועד עמד על כ-1.8 מיליון ש"ח, וממנו גזרה את גובה המחצית,
28 ובהתאם, ה-150,000 ש"ח לכל אחת מבנותיה.

29
30 לא נעלמה מעיני טענת המערער, בסעיף 29 לעיקרי-הטיעון, לפיה "סעיפי הצוואה עדויות העדים
31 מביאים בהכרח למסקנה, כי המנוחה ביקשה לצוות למשיבות סכומי כסף השווים למחצית שווים
32 של הנכסים נכון למועד עריכת הצוואה". אולם אדגיש, כי אין בדברים האמורים כדי לשנות מן
33 התוצאה אליה הגעתי, וזאת הן בשים-לב לאמור בהמשך עיקרי-הטיעון והפער בינם לבין סעיף 29
34 לעיל, והן – וזה העיקר – נוכח המגדלור לאורו יש לקבל הכרעות בסוגיות הנוגעות לצוואות, המצווה

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 56280-02-20 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

1 לקיים את דברי המת, ודומני, כי הסכמות הצדדים לעניין פרשנות, אשר אינה עולה בקנה אחד עם
2 רצון זה, אינה מאיינת את עיקרון-העל האמור (ר' דבריי ב-עמ"ש 64961-06-20 ע. נ' ע.
3 ((15.06.2021)).

4
5 יפים לענייננו דבריו של כב' השופט (בדימוס) מ. מזוז ב-בע"מ 1813/18 פלוני נ' פלוני (23.06.2019),
6 פסקה 21:

7
8 **"שנית, פרשנות זו מתיישבת גם עם עקרון העל במשפט הירושה ולפיו מצווה**
9 **לקיים דברי המת, וכפי שנקבע בפסיקתו של בית משפט זה -**

10
11 **"אם יש עקרון-תשתית – אם תרצו: עקרון-על –**
12 **במשפט הירושה, אין הוא אלא העיקרון המורנו כי**
13 **אדם, כל אדם, קונה חופש לצוות מה יעשה בעיזבונו,**
14 **והעיקרון הנגזר ממנו ולפיו מצוים החיים לקיים את**
15 **דברי המת ורצונו. החופש לצוות והמצווה לקיים את**
16 **רצון המת – שני עבריה של אותה מטבע – השניים**
17 **כאחד נגזרים מכבוד האדם ומן האוטונומיה האישית**
18 **הנגזרת מן הכבוד" (ע"א 4660/94 היועץ המשפטי**
19 **לממשלה נ' לישיצקי, פ"ד נה(1) 88, 115 (1999))."**

20
21
22 יתרה מכך, המצווה לקיים את רצון המת התעצמה אף ביתר-שאת לאחר חקיקת חוק-יסוד: כבוד
23 האדם וחירותו, שעה שברי, כי מדובר בזכות חוקתית של האדם לכבוד ולאוטונומיה אישית.

24
25 אפנה לדבריו של כב' השופט ש. שוחט, בספרו "פגמים בצוואות", מהדורה שלישית התשע"ו-2016
26 (להלן: "פגמים בצוואות"), עמ' 28:

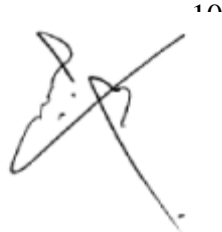
27
28 **"מכאן, שלאחר חקיקת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו הפך רצונו האחרון של האדם**
29 **לחלק מ"טריטוריה" שעליה פורש חוק-יסוד זה את חסותו. זכותו של אדם לקבוע בצוואה**
30 **מה יעשה ברכושו (וכיצד) לאחר מותו הפכה כיום לזכות חוקתית מכוח סעיפים 1, 2, ו-3**
31 **לחוק-היסוד, ואין לפגוע בה אלא לפי פסקת ההגבלה, כאמור בסעיף 8 לחוק-יסוד זה**
32 **הצורך לקיים את דברי המת הוא אפוא חלק מן המורשת שלנו, ביטוי לאוטונומיה של**
33 **הרצון הפרטי המעוגנת בכבודו של האדם, והצורך האמור נגזר מזכות הקניין הנתונה**

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 20-02-56280 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

1 **למוריש לעשות בקניינו כרצונו. הכוח לצוות הנתון בידי של אדם הוא כוח חוקתי, והזכות**
2 **לצוות היא בגדר זכות חוקתית העומדת ביסוד הצוואה".**
3
4 מכל האמור לעיל, סבור אני, כי רצונה של המנוחה בהתאם לצוואתה היה כי כל אחת מבנותיה
5 (מהאחיות) תקבל מאחיה המערער סך של 150,000 ₪, ומדובר בחיוב יורש כמשמעותו לפי סעי' 45
6 לחוק הירושה. כמו-כן, מסכים אני עם חברתי השופטת אטיאס, כי יש להוסיף לסכום האמור
7 הפרשי הצמדה וריבית כחוק ממועד עריכת הצוואה ועד התשלום המלא בפועל, אולם הריבית
8 תתווסף ממועד פטירת המנוחה.
9

10

15 סארי גיוסי, שופט [אב"ד]

16
17 הוחלט פה-אחד לקבל את ערעורו של המערער, ולקבוע שעליו לשלם לכל אחת מן האחיות או
18 לחליפיהן 150,000 ₪, אשר יישאו הפרשי הצמדה ממועד עריכת הצוואה ועד התשלום בפועל. כמו
19 כן, הוחלט ברוב דעות של השופטת ע. אטיאס והשופט נ. סילמן, ונגד דעתו של השופט ס. גיוסי,
20 כי לסכום תתווסף ריבית החל ממועד עריכת הצוואה ועד התשלום המלא בפועל.
21

22 בנסיבות העניין שבפנינו, אין צו להוצאות. העירבון שהופקד על-ידי המערער, יוחזר לידי בא-כוחו,
23 עבור המערער.
24

25 מותר לפרסום בהשמטת שמות ופרטים מזהים.

26
27 ניתן היום, ד' אלול תשפ"א, 12 אוגוסט 2021, בהעדר הצדדים.
28

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 56280-02-20 א. (המנוח) ואח' נ' ג. ואח'

ניצן סילמן, שופט

עפרה אטיאס, שופטת

סארי ג'יוסי, שופט [אב"ד]

1
2